

Nieuwe natuur: Biesbosch

Nederland verstedelijkt, de ruimte voor het plateland wordt steeds kleiner en ons wegennet breidt zich kilometer na kilometer uit. Ondanks dat is er ook ruimte voor natuur. Er ontstaan zelfs nieuwe gebieden en bestaande terreinen krijgen een facelift. Nationaal Park de Biesbosch is zo'n gebied.

Onze Staatsbosbeheerboot ligt te wachten in het Moldiep, achter het Biesboschcentrum Dordrecht aan de Baanhoekweg. Bij aankomst staat de koffie klaar aan boord van de 'Crex', genoemd naar de zeldzame kwartelkoning (*Crex crex*). Vandaag gaan we de nieuwe natuur van de Biesbosch ontdekken en al snel komen we er achter: "Zonder boot kom je hier nergens." De weersvoorspellingen beloven een tropische dag en na onze proviand en een rijkelijke voorraad water aan boord gebracht te hebben, zijn we er klaar voor. Zomer in de Biesbosch.

Mens en natuur

"Stap je hier uit, dan verdwijnt je meteen tot aan je kruis in de blubber," waarschuwt Jacques van der Neut (56) als we amper zijn vertrokken. Hij is Biesbosch-boswachter bij Staatsbosbeheer en onze gastheer vandaag. Naast vogel- en natuurkenner, vaardig schipper, groot Biesboschspecialist en deskundige gids blijkt hij ook een onderhoudende en interessante gesprekspartner te zijn. Jacques mond 'staat niet stil' en we worden overspoeld door Biesbosch-wetenswaardigheden en andere aanverwante zaken.

De Biesbosch bestaat uit drie delen: Sliedrechtse Biesbosch, Dordtse Biesbosch en het grootste gedeelte - de Brabantse Biesbosch. "De Biesbosch is een van de weinige 'zoetwatergetijdgebieden' in Europa en daarmee van internationaal belang," begint Jacques van der Neut zijn intro. "Het is hier een eldorado van zeldzaam geworden planten en dieren. Sinds het ontstaan van de Biesbosch, na de

Sint-Elisabethsvloed in 1421, veranderen natuur en landschap hier continu."

In de afgelopen 550 jaren vinden jagers, vissers en kooikers een bestaan in het ruige gebied. Ook riet-snijders, griendhakkers en biezensnijders trekken de Biesbosch in om er hun boterham te verdienen. De sterke getijdenwerking bepaalt hun dag- en nachtritme. Langzaam aan wordt het ondoordringbare biezenbos in cultuur gebracht. Desondanks blijft een substantieel deel wilde natuur behouden, tot in 1970 het Haringvliet wordt afgesloten.

Levend landschap

Met de afsluiting verdwijnt grotendeels het getij in het gebied en pessimisten voorspellen dat de waardevolle natuur van de Biesbosch verloren zal gaan. Er treden weliswaar veranderingen in werking, maar dat zijn - tegen de verwachtingen in - niet altijd verslechtingen. Zo neemt het aantal zoogdieren, zoals ree, waterspitsmuis en de zeldzame noordse woelmuis toe. Door de toename van kleine zoogdieren, ontdekken ook meer roofvogels het gebied. De vegetatie verandert en riet en brandnetels schieten hoog op. Vandaag zien we hoe moeraskruiskruid, kattenstaart, engelwortel en harig wilgenroosje elkaar verdringen op de rijk begroeide oevers. De weelderige plantengroei zorgt voor een interessante en uitbundige insectenwereld. We komen kruipende kevers tegen, bijtende horzels, stekende muggen, maar vooral fraaie libellen en kleurrijke vlinders.

Feit is dat de vroegere rijkdom aan vissoorten verdwijnt. De Deltawerken - vooral de Haringvlietsluizen - vormen een barrière voor typische riviertrekvisen, zoals zalm, zeeforel, fint en spiering. Minder karakteristieke vissoorten, waaronder brasem en blankvoorn, komen tegenwoordig veel voor. Over vis gesproken; worden we op onze wenken bediend. We gaan uit ons dak als we zien hoe een fuut een zeldzame rivierdonderpad vangt en ... vervolgens verorbert.

Onze tocht gaat verder via de Kikvors of Otter en we minderen even vaart bij een beverburcht. Goed versholen tussen de dichte begroeiing ontwaren we een enorme takkenhoop. Sinds hier in 1988 bevers uitgezet zijn, nemen hun aantallen nog steeds toe. "De eerste bevers in de Biesbosch dat was me wat," herinnert Van der Neut zich. "Man, de dieren werden gezenderd en elke scheet die ze lieten werd bij wijze van spreken geregistreerd. Nu zijn ze volledig geïntegreerd en tellen we maar liefst 300 tot 350 dieren, verdeeld over 90 burchten. Fantastisch."

Bij aankomst staat de koffie klaar aan boord van de 'Crex'.

Stap je hier uit, dan verdwijnt je meteen tot aan je kruis in de blubber.

Naast vogel- en natuurkenner, vaardig schipper, groot Biesboschspecialist en deskundige gids blijkt Van der Neut ook een onderhoudende en interessante gesprekspartner te zijn.

Mariapolder

Als in 1993 en 1995 het water in onze rivieren extreem hoog staat en in dat laatste jaar 250.000 mensen geëvacueerd moeten worden, is wel duidelijk dat maatregelen nodig zijn. De regering start het giga-project 'Ruimte voor de Rivier'. Bij extreem hoge waterstanden wordt meer ruimte gecreëerd voor het overtollige water, waardoor overlast of erger voorkomen wordt. Ook ontstaat er in die tijd veel vraag naar klei om dijken op te hogen. De landbouwpolders in de Biesbosch worden zo van boerenland naar waterland omgevormd. Gronden worden afgegraven, polders onder water gezet en kleiwinning wordt gecombineerd met natuurontwikkeling. Dit alles past in het kader van de Deltawet Grote Rivieren.

Wij gaan aan land bij de Mariapolder, een van de eerste natuurontwikkelingsprojecten in de Biesbosch. In 1994 wordt hier de schotbalkensluis uit de polderkader verwijderd. De Mariapolder komt hierdoor direct onder invloed van eb en vloed te staan en dagelijks is hier sprake van een getijverschil van ongeveer 80 centimeter.

Vanuit een vogelobservatiehut kijken we uit over een uitgestrekte slikvlakte met hier en daar nog een plasje. Het is duidelijk laag water. Aan de overkant voor de rietkraag staan een vijftal lepelaars, terwijl kokmeeuwen en enkele bergeenden door de modder scharrelen. Een eenzame aalscholver zit in een kale boom. Vlak voor ons in het riet kwettert een winterkoning en wat verder weg controleren we ons gehoor op de wekkerachtige triller van een sprinkhaanzanger. De hoge tonen zijn met name voor ouderen moeilijk waar te nemen. Gelukkig kunnen we de soort vandaag allemaal op onze waarnemingenlijst bijschrijven. Onverwacht verschijnt ook nog een jonge blauwborst voor de lens.

We leren de Mariapolder kennen als een schitterend natuurgebied. Het is moeilijk voor te stellen dat dit gebied ruim 15 jaar geleden nog uit grasland bestond en er koeien graasden.

Onze boswachter geeft ondertussen hoog op over visarenden die hier jaarlijks doortrekken, over de zeearend die tegenwoordig overzomert en het feit

dat er zelfs drie paar slechtvalken aan de randen van de Biesbosch broeden. Als we Jacques van der Neut moeten geloven, kan het hier gewoon niet op. Alsof het afgesproken is vliegt er plotseling luid kekkerend een havik over ons heen. Met krachtige vleugelslag verdwijnt de vogel ook weer even snel uit beeld. Enigszins beschaamd dat er toch een spoor van twijfel bij ons ontstond, vervolgen we onze weg. Les 1 voor vandaag: de boswachter heeft altijd gelijk.

Ruigten bezuiden den Perenboom

We gaan verder uit de Dode Kikvorskil en de Zoetemelkskil. Onze volgende stop is bij de Polder Kort en Lang Ambacht en De Ruigten bezuiden den Perenboom. What's in a name.

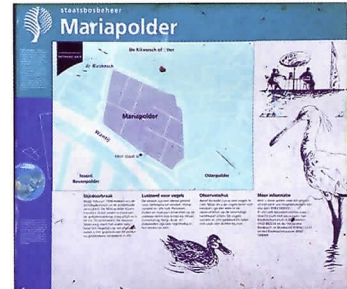
Aan de overkant van de kreek liggen enkele pleziervaartuigen aangemeerd. De zon brandt inmiddels meedogenloos en in minuscule badkleding gehulde recreanten staren ons na. Van der Neut: "Dat is het mooie van de Biesbosch. Er is hier voor elk wat wils. Voor natuurvorsers valt er iedere minuut wat te ontdekken, maar de meeste mensen genieten al als ze op het water zijn of lekker met hun krantje op de boot kunnen zitten. Natuur en stilte dat is waar het hier om draait."

Vanaf de dijk kijken we uit over een volgend natuurontwikkelingsproject. Het is nog steeds laag water en weer ligt er een immens slikgebied voor ons.

De randen kleuren paars door hoog opschietende kattenstaarten en in de verte ontwaren we de A15, verkeersader tussen Gorinchem en Dordrecht.

Terwijl een clubje grauwe ganzen over het slik scharrelt, proberen twee kleine en een grote zilveiger een prooi aan hun lange, spitse snavel te spietsen. "Hier werden nog niet zo lang geleden bieten

De weelderige plantengroei zorgt voor een interessante en uitbundige insectenwereld.

Wij gaan aan land bij de Mariapolder, een van de eerste natuurontwikkelingsprojecten in de Biesbosch.

Goed verscholen tussen de dichte begroeiing ontwaren we een enorme takkenhoop.

Onverwacht verschijnt ook nog een jonge blauwborst voor de lens.

en aardappelen gekweekt en moet je nu zien," probeert Van der Neut ons te imponeren. Nou dat is niet nodig. Wij zijn al lang overdonderd door de natuurrijkdom en de schaal waarop men hier in de Biesbosch aan natuurontwikkeling doet. Onverwachts gaat de hele mikmak aan watervogels de lucht in. Kokmeeuwen, eenden en ganzen stuiven in paniek alle kanten in. "Kijk, kijk," wijst Jacques. "Een zeearend, is dat geweldig of niet?" Een kolossale roofvogel vliegt majestueus over de vlakte. Hij trekt zich van alle paniek niets aan en strijkt onverstoord op een zandplaat neer. Blijft een poosje zitten, tot hij weer op de wieken gaat en uit beeld verdwijnt. De waarneming is echt bijzonder. Al worden er alle maanden van het jaar zeearenden in de Biesbosch waargenomen, dit is voor Van der Neut de eerste in juli. Weer aan boord belt hij enthousiast met zijn collega's om hen het heugelijke nieuws mede te delen. De Staatsbosbeheerders zouden het fantastisch vinden als hier binnenkort een paar tot broeden komt. "Maar het mogen ook visarenden zijn hoor," lacht onze boswachter.

visarenden ziet jagen.

Jacques van der Neut: "Natuurontwikkeling staat hier voorop, maar ook recreatie speelt een belangrijke rol. Bijzonder voor de Biesbosch is dat dit deel is ontsloten door wandel- en fietspaden."

Omwille van het herinrichtingproject zijn boerderijen afgebroken en hebben gezinnen de polder moeten verlaten. Hetzelfde lot staat ook een aantal bewoners te wachten, die nu nog in de polder Kievitwaard wonen.

Voor 2015 staat hier het herinrichtingproject Noordwaard II op stapel. Daarbij staat niet de natuur maar de veiligheid voorop, om te zorgen dat miljoenen Nederlanders droge voeten houden. Een immens terrein wordt ingericht als doorstroomgebied, waarbij het rivierwater snel moet worden afgevoerd naar zee. Daarom tolereert Rijkswaterstaat in deze toekomstige geul geen hydraulische weerstand, die het water ophoudt. Dit betekent geen opslag van bomen en struiken, geen ontwikkeling van rietkragen en geen vegetatie hoger dan kniehoogte. Hier dus geen Biesboschnatuur, maar waarschijnlijk wel veel 'plas dras' situaties. Wat dat uiteindelijk voor de flora en fauna betekent is nog onduidelijk, maar spannend is het wel.

Staatsbosbeheer is rechtstreeks betrokken. Waar nu het huidige SBB-kantoor staat aan de Hilweg komt straks een geul. De organisatie verhuist zeer waarschijnlijk naar het nabij gelegen Biesbosch Museum, waar extra units worden bijgebouwd. Samen met het Museum en het Recreatieschap vormt men dan het Parkschap met een apart bestuur, zodat de belangen van het Nationaal Park de Biesbosch optimaal gewaarborgd zullen worden.

"Uiteindelijk is het de bedoeling dat de Biesbosch 11.000 ha aaneengesloten natuurgebied wordt. Is dat geweldig of niet?" besluit Jacques van der Neut. Een Biesbosch groter dan de totale Veluwe, dat nu nog ons grootste aaneengesloten natuurgebied op land is. Dat zou inderdaad fantastisch zijn, Jacques. Succes!

Tekst: H. Peeters en K. Kasemir
Foto's: H. Peeters en M. Kasemir

Al worden er alle maanden van het jaar zeearenden in de Biesbosch waargenomen, dit is voor Van der Neut de eerste in juli.

Polder Noordwaard

We laten de boot achter bij het Biesboschcentrum Dordrecht en vervolgen onze weg per auto. Bij de Kop van 't Land nemen we de pont en steken de Nieuwe Merwede over. De temperatuur is inmiddels tot ver over 30°C gestegen en een relaxed dagje buiten, wordt toch nog afzien...

Aan de overkant belanden we in de Brabantse Biesbosch waar we het natuurontwikkelingsproject Noordwaard I bezoeken. De openheid in het landschap en de veelal kale oevers laten zien, dat we hier te maken hebben met een nog vrij jong gebied. Enkele kleine zilverreigers foerageren langs de waterkant en in de verte staat een groep lepelaars bijeen. In augustus verzamelen ze hier voordat ze naar Afrika trekken en kunnen hun aantallen wel oplopen tot honderd. Dat is ook de tijd dat je hier

Voor 2015 staat hier het herinrichtingproject Noordwaard II op stapel. Daarbij staat niet de natuur maar de veiligheid voorop.

Internetinformatie <http://www.biesbosch.org>

Ligging

Nationaal Park De Biesbosch is ca. 8.000 hectare groot en ligt op de grens van Zuid-Holland en Noord-Brabant en bestaat uit drie delen: Hollandse Biesbosch, Dordtse Biesbosch en Brabantse Biesbosch.

Onder Biesbosch vallen de gebieden Brabantse Biesbosch, Dordtse Biesbosch, Sliedrechtse Biesbosch, Aakvlaai, De Deenenplaat, De Elzen, De Pannekoek, Hofmansplaat, Kornse Boezem, Oostwaard, Noordwaard, Sassenplaat en Spieringpolder.

De Biesbosch is het hele jaar gratis toegankelijk.

Minder validen

Rolstoelgebruikers kunnen terecht in de bezoekers- en informatiecentra. Ook worden er speciale excursies georganiseerd.

Honden

Honden zijn welkom, mits aangelijnd.

Fietsen

Fietsen zijn te huur bij het Biesboschcentrum Dordrecht. Adressen van overige verhuurders zijn verkrijgbaar bij VVV Dordrecht en Drimmelen.

Kanoën

Kano's en andere bootjes zijn te huur bij het Biesboschcentrum Dordrecht. Hier starten ook diverse vaarroutes door de Hollandse Biesbosch. Het Biesbosch Bezoekerscentrum Drimmelen heeft adressen van boot- en kanoverhuurbedrijven.

Vanaf Biesboschcentra kun je rondvaarten, vaar-, wandel- en kano-excursies maken en een kano of fluisterbootje huren om het nationaal park in te gaan.

Bezoekerscentrum Dordrecht

Baanhoekweg 53, 3313 LP Dordrecht, Tel. (078) 630 53 53

Routebeschrijving openbaar vervoer

Biesbus (lijn 801)

Van 26 april tot eind augustus rijdt Arriva dagelijks één keer per uur met een nostalgische bus van Centraal Station Dordrecht naar de Hollandse Biesbosch (steiger waterbus) en terug. Van september tot mei rijdt op verzoek een beltaxi (0900-1961, min. 1 uur van te voren reserveren). Het buskaartje kost € 1,50 per rit. Zie voor de precieze tijden www.hollandsebiesbosch.nl. Wie zijn of haar buskaartje aan de informatiebalie inlevert, krijgt € 1,- korting op een excursie of op de huur van een kano.

Kano's en andere boten zijn te huur.

